

(Chris Lebron'un izniyle kullanılmaktadır.)

Kenneth Waltz'un uluslararası ilişkiler teorisi üçüncü düzey (imge) analizine odaklanır ve devletlerin, işlevsel açıdan benzer olan üniter aktörler olduklarını varsayar. Sistem düzeyi analizinin amacı "devletlerin koordine edilmeyen eylemlerinin yol açtıkları sonuçları," dış politika oluşturma sürecinden ayrı bir olgu olarak açıklamaktır (1979, 122). Bu üçüncü düzey analiz uluslararası alanın sistemiyle ilgilenir. Bunun sonucunda, sistemi oluşturan aktörlerin eylemlerini yapısal koşullar açısından açıklamaya çalışan bir teorinin inşasıyla karşılaşırız. Waltz'un uluslararası siyaset teorisi, özellikle belirli itkileri sabit olarak almakla—böyle oldukları varsayılır—itkileri ve arzuları açıklayan dış politika teorisinden farklıdır.

Waltz'un teorisi üçüncü imge yaklaşımına dayanırken şu nedenlerden dolayı neo-realist olarak tanımlanmıştır: anarşi varoluşsal bir güvensizlik ortamına yol açar; anarşi koşulları, devletleri asgari düzeyde kendi bekalarını temin edici ve azami düzeyde güç ve nispi kazanç peşinde koşan aktörler olmaya iter. Waltz'un teorisini klasik realizmden ayıran, öncelikle, anarşi kavramını düzenleyici bir ilke olarak kullanılmasıdır. Anarşiyi, birimlerin, "hiçbirinin kontrol etme yetkisinin, hiçbirinin itaat etme zorunluluğunun olmaması" (*a.g.e.*, 88) anlamında eşit oldukları bir durum olarak tanımlar. Meşru cebri güce sahip hiçbir iktidar olmadığı için devletler arasındaki ilişki hükmetme (*superordination*) ve taabiyet bağıntısı üzerinden değil koordinasyon üzerinden işler. İlgili aktörlerin öz-çıkarları peşinde koşan ve dolayısıyla eylemlerinin, düzeni kendiliğinden oluşturduğu varsayımını izleyen mikroekonomik teorinin mekaniği üzerinde temellenen bu teorinin devletlerin ana kaygılarının ne olduğunu, devletlerin belirli amaçları,

nasıl ve hangi koşullar altında gerçekleştirmeye çalıştıklarını ve optimal istikrar için gereken koşulların neler olduğunu açıklamaları gerekir. Öte yandan, bir dış politika teorisi, doğası gereği, ikinci imge yaklaşımıdır ve böyle olmakla şunları açıklamaya çalışır: bir aktör için karar almanın mekaniği; devlet mekanizması içerisinde yer alan karar alıcıları yönlendiren itkiler; bir devletin uluslararası ortamı nasıl algıladığı ve bu algılamanın bir karar alma organını nasıl etkilediği.

Waltz'un mantığını takip edecek olursak, uluslararası siyasetin teorileştirilmesi hiçbir şekilde dış politika teorisi üzerine kurulamaz. Zira, bir teorinin inşasının, teorinin, ilgilenilen olguyu açıklayıcı gücünün olabilmesi için belirli varsayımlar üretmesi gerekir. "Bir mikroteoride ... aktörleri yönlendiren itkiler gerçekçi bir şekilde tanımlanmaktan ziyade varsayılr" ve dış politika teorisi, diğer şeylerin yanı sıra, devleti yönlendiren itkileri açıklamaya çalışır ve bu her zaman için belirli bireylerin belirli bir zamandaki karakterlerine ve mizaclarına özgüdür (*a.g.e.*, 91). Öyleyse, iki teori arasındaki bağdaşmazlığın bir nedeninin dış politika teorisinin zamansallık karşısındaki duyarlılığı olduğu söylenebilir. İkinci neden ise, süregelen bir Hobbescu savaş durumuyla eşanlamlı olan ve dolayısıyla bekayı devletlerin en önemli işigali haline getiren anarşi koşullarındaki koordinasyon ilişkisi göz önüne alındığında, bütün devletlerin, eşit ve işlevsel açıdan benzer olmaları durumudur. Anarşinin düzenleyici ilkesi aktörlerin hepsini aynı amaca yönlendiriyorsa bir dış politika teorisi bir uluslararası siyaset teorisinin açıklayıcı gücüne hiçbir şekilde katkı sağlayamaz. Bu dolambaçlı anlatının yanında, dış politika bekadan daha fazlasıyla ilgilenir; ancak, aynı zamanda, ticaret anlaşmaları ve çevre sözleşmeleri gibi daha yan meselelerle ilgilenir ve bu meseleler, uluslararası sistemde beka konusuyla her zaman doğrudan bağlantılı değildir.

Hem açıklayıcı güce sahip olmakla hem de öngörü içeren modeller geliştirebilmekle

sistemik olma iddiasındaki bütün teoriler tanımlanabilir bağımsız değişkenlere ihtiyaç duyarlar. Waltz'un teorisinde iki değişken ağırlıklı bir konuma sahiptir—yapabilirliklerin¹ dağılımı ve büyük ya da başat güçlerin sayısı. Her iki değişken de güç dengesi teorisi başlığı altında ele alınabilir. Yapabilirliklerin dağılımı kendi başına apaçık bir kavramdır—herhangi bir zamanda, güç ve sistemdeki güç üretim potansiyeli sınırlı olarak bulunur ve bu unsurlar verili sayıda aktörlere üzerinde dağılırlar. Yapabilirliklerin dağılımı, Waltz'un teorisinde iki nedenle çok kullanışlıdır. İlk olarak, Waltz'un devletin bekasıyla uğraşısıyla ilgilidir. Aktörlerin kendi kendilerine yettikleri bir sistemde, ancak araçlara sahip olan devletler amaçlarının peşinden gidebilirler ve egolar ve kişilikler kontrol altına alınarak amaçların erişilebilir araçlar ve yapabilirliklerle uyumlaştırılması gerekir. Yine, yapabilirliklerin nasıl dağıldığını anlamak hangi devletlerin amaçlarının peşinden özerk bir şekilde gitmeye daha yatkın oldukları hakkında bir fikir verir. Belki de, en önemlisi, teorinin devletlere mutlak kazançlarla kıyaslanan nispi kazançlarla ilgilenme görevini yüklediği göz önüne alındığında, bu değişkenin bizlere, fâillerin idraki üzerinde temellenen belirli tespitlerde bulunma fırsatını vermesidir.

Büyük güçlerin sayısı değişkeni ise, hangi sayıda devletin sahip olduğu yapabilirliğin yüzde olarak ölçüsünü gözlemlememizi sağlar. (Bu noktada, Waltz'un anlatısından hareket ettiğimizde gücün ne olduğunun, güce *kimin sahip olduğunun* önemsiz olduğunu belirtmek gerekiyor.) Bu bilgiye dayanarak, teorinin varsayımlarını uygulamaya koyabilmemiz ve sistemin istikrarı hakkında kabul edilebilir öngörüler sunabilmemiz gerekiyor. Kısaca, Waltz, iki güçten oluşan bir sistemin en istikrarlı sistem olduğu, zira, muhtemelen daha önemsiz diğer nedenler arasında, iki gücün birbirinin eylemlerini daha iyi gözlemleyebildikleri, etkin yönetsel roller alabildikleri ve Birinci Dünya Savaşı'nda yaşanan 'zaman çizelgesi krizi'nde örneklendiği söylenebilecek bir müttefikler kararıyla hiçbir zaman rehin alınmayacakları sonucuna varıyor.

¹ *Capability*—bu terim belirli metinlerde "kabiliyet" olarak da çevrilebilir. Ancak, burada, yapabilirlik teriminin anlamı daha iyi karşıladığını düşünerek bu terim tercih edilmiştir(ç.n.)

Birden fazla önemli güçten oluşan bir ittifak ya da blokta kaderler birbirine bağlanır ve sadece yapabilirliklere dayalı seçim yapma yeteneği önemli ölçüde azalır. Bu koşullar altında, istikrar riske girer. Bunun nedeni güçlerin duruşundan ziyade sayısıdır.

Bütünsel olarak bakıldığında, Waltz'un teorisi uluslararası siyasetteki temel meseleleri ve nedenlerini doğru bir şekilde vurgular: güvenlik ve anarşi. Devletlerin nasıl davrandıklarını anlamak için, sistemin örgütlenmesi ve yapabilirliklerin dağılımına bağlı olarak kurduğu çerçeve sistem düzeyinde makul değerlendirmeler yapmamızı sağlar. Waltz, teorinin inşasında belirli unsurların kesinlikle dışarıda bırakılması gerektiğini teslim ederken, bizler, devletlerin kurumlardan nasıl, ne zaman ve neden faydalandıkları gibi konuların dışarıda bırakılmasının teoriyi gereksiz yere fakirleştirip fakirleştirmedeğini merak ederiz.